

Ki lehet „Bíró Ferenc”, a „tánc házszakos besúgó”?

Élénk találgatás tárgyát képezi, ki lehetett az a „Bíró Ferenc” fedőnevű besúgó, aki éveken át rendszeresen tájékoztatta a kommunista titkosrendőrséget, a Szekuritátét az erdélyi tánc házmozgalomról és az annak létrejöttét kezdeményező kolozsvári Kőnczei családról. Az ügy azt követően került az érdeklődés középpontjába, hogy Kőnczei Csilla kolozsvári antropológus, néprajzkutató és egyetemi oktató világhálós blogján részleteket közölt az egyebek mellett a tánc házmozgalmat éveken át lelkesen és rendszeresen támogató édesapja, néhai Kőnczei Ádám megfigyelési iratcsomójából.

A dokumentumok szerint az 17 012-es számú, „Bíró Ferenc” fedőnevű ügynök 1977 és 1982 között 18 jelentést írt Kőnczei Ádámról. Ezek közül tíz teljes terjedelmében a tánc házról szól, illetve érinti a témát. Kőnczei Csilla szerint még nem világos, hogy „Bíró Ferenc” mennyi ideig dolgozott a titkosrendőrségnek, a besúgói jelentések alapján viszont arra lehet következtetni, hogy polgári foglalkozására nézve a Román Televízió magyar adásának munkatársa volt az 1970–80-as években. „A jelentések tárgyát képező találkozások többnyire valamilyen filmezés kapcsán vagy ürügyén jöttek létre, a tánc házban kívül a leggyakrabban pedig az RTV magyar adása körül forog a szó. Egyébként »B.F.« jelentéseiben beszámol néhány olyan riportról, amelyeket a magyar adás számára forgatott” – közli világhálós naplójában Kőnczei Csilla.

Jelentések a „frontról”

Kőnczei Csilla blogja szerint 1977 tavaszán „Bíró Ferenc” egyik jelentése nyomán utasítást kapott tartótisztjától, Gavril Neciu szekus hadnagytól, hogy keresse fel Kőnczei Ádámot, és érdeklődjön arról, „miként filmezhetne le egy ilyen [tánc ház] találkozást azért, hogy pontosabb képet alkothasson ezekről a találkozásokról”. „Bíró Ferenc” máskor olyan utasítást kapott, hogy filmezés ürügyén keresse fel Kőnczei Ádámot a Korunk szerkesztőségében, hogy újabb részleteket tudjon meg arról, mi foglalkoztatja mostanában. A Kőnczei Ádám-dosszié szerint „Bíró Ferenc” saját filmkészítői tevékenységéről is beszámolt: a tánc ház filmezések mellett az 1979 szeptemberében a Korunkról készített riportját, az 1979 novemberében a RKP XII. kongresszusára készített anyagát és az 1982. júniusi, a dési kulturális életről Csép Sándorral közösen forgatott filmjét említette jelentéseiben. „Bíró Ferenc” arról számolt be a Szekunak, hogy az RKP XII. kongresszusára készített filmes anyagára Kőnczei Ádám úgy reagált: „Azok a magyarok renegátok, akik a mikrofon és a filmezőgép előtt pozitív dolgokat mondanak az RKP kongresszusáról és arról, hogy hogyan van megoldva a magyar nemzetiség kérdése”.

A dési forgatás kapcsán „Bíró Ferenc” azt jelentette a Szekunak, hogy amikor „az RTV magyar adása számára riportot készített a dési magyar nemzetiség kulturális-művészeti életéről nevezett _____vel”, Kőnczei Ádám kifakadt: „Szégyen, hogy milyen a Román Televízió

magyar nyelvű adásának színvonala. Az ottani embereknek nincs felelősségérzetük a magyar lakosokkal szemben, csúfolkodnak velük, hogy ilyen programot sugároznak. Egyébként ordináré disznóságnak tartom azt, hogy nincs egy hosszabb heti műsor, hiszen milliónyi magyar előfizető van, akik a tv-nek illetéket fizetnek. [A magyar lakosság] többet érdemelne, mint heti 3 óra adást, több rádióközvetítést, mint amennyi aktuálisan van, és nemcsak egynéhány sajtóorgánumot. A számukhoz mérten ötször több jogot érdemelnének. [...] Mindaz, amit jelenleg a magyar nemzetiségnek nyújtanak, csak kirakat, és nem elégíti ki a magyar lakosság valódi szellemi igényeit.”

„Bíró Ferenc” táncházas jelentései arról tájékoztatták a Szekut, hogy Könczei Ádám bírálja a táncházmozgalmat nem támogató RTV magyar adását. „Bíró Ferenc” arról is jelentett 1977 márciusában, hogy Könczeiéknél „apa és fia otthon tanulják a széki táncokat (a tömbház negyedik emeletén). Ezt a táncházat a tavasszal, nyáron szeretnék beindítani, a lehetőségek függvényében. Addig patrónust keresnek maguknak”, s hogy „Könczei Ádám elmesélte a forrásnak, hogy a kör nem talál patrónust és minden lépésnél nehézségekbe ütközik, mind a szervezés, mind a helyiség kérdésében”.

A továbbiak során „Bíró Ferenc” részletesen beszámolt a táncházmozgalom alakulásáról, arról, hogy a kolozsvári mellett Csíkszeredában és Marosvásárhelyen is alakult egy-egy csoport, illetve újabb táncházzenekekarok jöttek létre. Ezek voltak a kolozsvári Ördögszekér, a Bodzafa, a csíkszeredai Barozda és a marosvásárhelyi Regösök. „Bíró Ferenc” arról is jelentést tett, hogy 1981. november 22-én Székelyudvarhelyen a helyi KISZ-szervek és az Ifjúságunk című országos hetilap patronátusa alatt nagy táncház-kaláka volt, amelyen az egész országból összesereglt magyar nemzetiségű fiatalok vettek részt, és néhány tucat magyarországi turista is jelen volt. „Bíró Ferencnek” a Könczei Ádám és fia, Árpád megfigyelése mellett arról kellett jelentenie, hogy kik járnak táncházba, hol és milyen program szerint folynak a tevékenységek, mi történik az összejöveteleken, és miről beszélgetnek az emberek, vannak-e nacionalista megnyilvánulásaik, énekelnek-e nacionalista énekeket, járnak-e a táncházba külföldiek, és ha igen, kik.

Könczei Csilla szerint a filmzés sikeresen elfedte „B. F.” háttérmunkáját, a jelentéseket pedig a szekustisztek pozitívan értékelték, hiszen ezek közül többet felküldtek a Szeku országos központi hivatalába.

Kicsoda „Bíró Ferenc”?

A Krónika érdeklődésére sem Könczei Csilla, sem televíziós munkatársak nem bocsátkoztak jóslatokba „Bíró Ferenc” személyazonosságáról, bár valamennyien gyanították, hogy az illető kolozsvári tévés. Csép Sándor lapunknak azt mondta: a dési, illetve más forgatások emlékeit őrző fényképeket kellene előkutatnia ahhoz, hogy felidézze, kik voltak a csapatban. „Az akkor Désen lelkes Tőkés László támogatására mentünk ki forgatni az RTV magyar adásának akkori főszerkesztője, Bodor Pál indítványozására. Nem emlékszem, kik voltak a csapatban, de különben is sok operatőrrel dolgoztunk a kiszállások során” – mondta lapunknak Csép. Hasonlóképpen nyilatkozott Simonffy Katalin televíziós szerkesztő is. A Kaláka néptáncmozgalom egyik rendszeres résztvevője és támogatója szerint az emlékek alapján nem lehet egyértelműen bizonyítani, hogy ki lehetett a „Bíró Ferenc” fedőnevű besúgó.

Könczei Csilla lapunkkal közölte: csak a Szekuritáté Irattárát Vizsgáló Országos Bizottság (CNSAS) írásos bizonyítéka alapján jelentheti ki egyértelműen, kicsoda „Bíró Ferenc”.

Hozzátette: már kérte az édesapja, valamint a saját dossziéjában szereplő álneves besúgók nevének felfedését, a CNSAS válasza birtokában nyilvánossá teszi a több mint harminc informátor személyi kilétét.

* * *

Könczei Ádám „negatív” életrajza

1954–1956-ig a 7. számú általános iskola tanára a Bihar megyei Margittán, 1956–1957-ig a gyergyószentmiklósi általános iskola tanára, 1957-ben kizárják az oktatásból, 1957–1959-ig a Kolozsvári Folklórintézet kutatója, 1959-ben arra hivatkozva, hogy az oktatásból politikai okok miatt rúgták ki, a folklórintézetből is kizárják, 1959–1962-ig foglalkozás nélküli, 1962-től a kolozsvári nyomdavállalat korrektora, 1963-ban a nyomdavállalat alkalmazottjaként az mondta: „a magyar folklórkutatás területén kifejtett kutatások nagymértékben a román folklórkutatás mögött maradnak”, 1964-ben a nyomdavállalat vezetősége szankcionálta, mivel egyes magyar neveket másként írt, mint ahogyan azt megkövetelték, 1974, 1976, 1981 és 1983-ban „nacionalista tevékenységért” figyelmeztetésben részesül. A Szekuritáté Könczei Ádámnak külföldi rádióállomások hallgatását, az „1956-os magyarországi események idején” tanúsított „helytelen magatartását”, március 15-e megünneplésének a szándékát, valamint az anyanyelvhasználatot mint nacionalista megnyilvánulást róta fel.

[Krónika](#) , 2007. október 4.

- [Könczei Csilla blogja](#)
- [Sipos Zoltán: Ki jelentett a tánc ház-mozgalomról?](#)